

I. DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ

Adhortacja posynodalna Ojca Świętego Jana Pawła II Nowa nadzieja dla Libanu (fragmenty)

Z Rozdziału III "Synod dla odnowy Kościoła"

Część 1: Źródła i owoce odnowy

SŁOWO BOŻE

39. Kościół, będący załącznikiem i zapoczątkowaniem Królestwa **1**, w czasie swojego pielgrzymowania przez tę ziemię karmi się Bożym słowem ożywionym przez Ducha, który natchnął świętych pisarzy. Każdego dnia umożliwia ludowi Bożemu dochodzenie do pełni sensu tego słowa i oglądanie Słowa Boga, "które nosiło nasze ciało, abyśmy mogli stać się nosicielami Ducha" **2**. "W księgach świętych Ojciec, który jest w niebie, spotyka się miłościwie ze swymi dziećmi i prowadzi z nimi rozmowę. Tak wielka zaś tkwi w słowie Bożym moc i potęga, że jest ono dla Kościoła podporą i siłą żywotną, a dla synów Kościoła utwierdzeniem wiary, pokarmem duszy oraz źródłem czystym i stałym życia duchowego" **3**.

Podjmując myśl Ojców Synodu wzywam wszystkich wiernych do gorliwego słuchania Boga, który w swoim Wcielonym Synu dał wszystko światu, i "którego Pismo święte jest uprzywilejowanym, wiernym i wiarygodnym świadectwem" **4**. Sobór Watykański II zwraca uwagę chrześcijan na miejsce przysługujące słowu Bożemu, powtarzając ostrzeżenie św. Hieronima: "nieznajomość Pisma świętego jest nieznajomością Chrystusa" **5**.

W ciągu swoich dziejów Kościoły Wschodnie były wierne praktyce czytania słowa Bożego, gdyż "każdy stosownie do swoich potrzeb uczy się natchnionego Pisma" **6**, zwłaszcza poprzez lectio divina, która pozwala odkryć z pewnością, że "tkwi w Pismach świętych swoista moc, która nawet bez wyjaśnienia wystarcza temu, kto je czyta" **7**. Za przykładem Ojców chrześcijański Wschód pielęgnował godne podziwu czytanie Pisma, pogłębiając je mądrościową egzegezą, która w przedziwny sposób wiąże teologię z życiem wewnętrznym.

Zgromadzenie synodalne podkreśliło z naciskiem żywotną więź łączącą Słowo Boga z Kościołem w misterium Chrystusa Umarłego i Zmartwychwstałego, który jest Chlebem żywym dla wierzących w Niego (por. J 6). Chrystus, Słowo Boże, jest głoszony w Kościele i sam karmi oraz buduje Kościół przy dwóch stołach: słowa i swego Ciała **8**. "Mamy pokarm dostarczony nam przez Apostołów (słowo Boże); spożywajcie go, a nie upadniecie. Jedzcie najpierw ten pokarm, abyście mogli potem zbliżyć się do Chrystusowego pokarmu, którym jest Jego Ciało" **9**.

Oto dlatego obecnie Duch Święty pobudza Kościół w Libanie do przyjmowania słowa Bożego, głoszenia i wprowadzania go w życie. W posłudze kapłanów, w nauczaniu o chrześcijańskim misterium, słowo to winno zajmować godne miejsce i być przedmiotem wnikliwego rozważania. Stykając się z kulturą i nauką, które stawiają istotne dla wiary pytania, my ludzie współcześni potrzebujemy systematycznej formacji, poważnej kultury religijnej i głębokiego życia wewnętrznego, jeśli chcemy podążać za Chrystusem. Zwracam szczególną uwagę duszpasterzy na niedzielne homilie, które winny być starannie przygotowywane poprzez modlitwę i studium. W związku z tym gorąco popieram inicjatywę dostarczania kapłanom odpowiednich pomocy zawierających analizy egzegetyczne, użytecznych dla osobistej medytacji i umożliwiających przygotowanie treściwych homilii. Ich zadaniem jest przede wszystkim wspomaganie chrześcijan, aby żyli na co dzień wiarą i mogli prowadzić dialog ze swymi braćmi. Także rozpowszechnianie tekstu Biblii oraz organizowanie dla świeckich sesji egzegezy Pisma świętego pozwoli coraz większym rzeszom wiernym "czytać słowo Boże, rozważać je, modlić się nim i nim żyć" **10**.

TRADYCJA APOSTOLSKA

40. Dzięki nieustannej asystencji Ducha Świętego odbywa się w Kościele przekazywanie Tradycji, otrzymanej od Apostołów, tej "żywej pamięci o Zmartwychwstałym" **11**. Pod różnymi postaciami Tradycja apostołska przeniknęła światłem Ewangelii kulturę Libanu, uwzględniając głęboką wrażliwość

duchową ludzi i miejscowe języki. Obok tradycji ormiańskiej, która pozostając czymś oryginalnym, była powiązana z Ojcami kapadockimi i syryjskimi, żyje tu starożytna tradycja antiocheńska o korzeniach zarówno aramejskich jak i hellenistycznych. Wszystkie te korzenie są wspólne Wschodnim Kościołom katolickim i Kościołom prawosławnym. Ta święta i żywa, wielokształtna Tradycja została przekazana za pośrednictwem Ojców Kościoła i autorów dzieł o życiu duchowym, poprzez Boską Liturgię, a także przez przykład męczenników oraz świętych mężczyzn i kobiet.

Wierność Tradycji umożliwia prawdziwy "powrót do źródeł", poprzez który Duch Święty pragnie odnowić każdy Kościół partykularny i umocnić komunie między wszystkimi Kościołami **12**. Ten nurt żywej Tradycji, będącej przejawem posłuszeństwa Bogu w Trójcy Jedynemu, przenika Kościół, aby w kontekście każdej kultury i w każdej epoce głosił chrześcijańskie misterium. "W miarę, jak Kościół się rozwijał w czasie i przestrzeni, rozumienie Tradycji, jakiej jest on nosicielem, miało także swe koleje rozwoju. Jego nieustanne badanie jest koniecznym etapem dialogu ekumenicznego i wszelkiej autentycznej refleksji teologicznej" **13**.

41. Podczas zgromadzenia synodalnego wielu uczestników wyrażało ubolewanie, że wierni nie znają tradycji swego Kościoła i tradycji swoich braci. Inni twierdzili, że wierność Kościołów Antiochii ich wspólnej tradycji jest żywotnym wymogiem niezbędnym dla ich odnowy, dla zachowania komunii między katolickimi Kościołami patriarchalnymi, które od nich zależą, dla dialogu ekumenicznego i dla misji **14**.

Z tej racji jest rzeczą ważną, aby zostały dowartościowane tradycje patrystyczne, liturgiczne i ikonograficzne Kościoła katolickiego w Libanie, który wytycza libańskiemu ludowi drogi duchowego życia wiodące na spotkanie z Bogiem żywym i prawdziwym, by mógł się stać żywą ikoną Chrystusa **15**. Trzeba będzie także kontynuować badania nad chrześcijańskimi pismami arabskimi z dziedziny teologii, duchowości, liturgii i kultury w ogóle. Są to bowiem bezcenne skarby, które wzbogaciły tradycję antiocheńską poczynając od VII wieku. Jeśli chodzi wreszcie o środki, trzeba podjąć albo poprzeć wiele inicjatyw: badania naukowe, przekłady, nowe programy pracy w instytucjach odpowiedzialnych za formację teologiczną i katechetyczną, plany formacji dorosłych i młodzieży, rozpowszechnianie żywotów świadków wiary wszystkich czasów, poznawanie wielkich ośrodków tradycji, zgłębianie tradycji Kościołów Wschodnich we wspólnotach katolickich i w diasporze **16**.

LITURGIA

42. W celebracji Eucharystii Duch Święty odnawia Kościół i z dnia na dzień coraz głębiej upodobia go do Jego Pana. Eucharystia to chleb codzienny, który nas jednoczy z Chrystusem, czyni nas żywymi członkami Jego Ciała i podtrzymuje naszą jedność **17**. Stajemy się bowiem tym, co przyjmujemy, "aby z odkrytą twarzą i czystym sumieniem, odbijać jak zwierciadło, chwałę Pana" **18**.

Liturgia, źródło i szczyt życia i działania Kościoła, jest celebracją Misterium Paschalnego, nie tylko w Eucharystii, ale i w innych sakramentach, w modlitwie publicznej, zwanej "liturgią godzin". W ciągu całego roku, szczególnie w kościołach parafialnych, w których gromadzi się chrześcijańska wspólnota, w celebracji "świętych misteriów" słowo Boże staje się skutecznie "duchem i życiem" (J 6,63), święta Tradycja zaś najskuteczniej ukazuje swą ożywiającą moc. W sposób szczególny poprzez nieustanną modlitwę Kościoła, zanoszoną przez Chrystusa, jedynego pośrednika między Bogiem i ludźmi i przez Ducha, który nieustannie skłania nas, abyśmy wołali "Abba, Ojcze", dochodzimy do coraz głębszego poznania Trójcy Świętej **19**.

W ciągu wieków rozwinęła się "bardzo bogata hymnografia liturgiczna "...]. Hymny te są najczęściej wspaniałymi parafrazami tekstu biblijnego" **20**, które wierni sobie przyswajają, jako żywotne podłoże swojej modlitwy.

Boska Liturgia jako udział w liturgii niebieskiej i przedsmak przyszłego świata, to dar, dzięki któremu Kościoły Wschodnie mogły zachować nadzieję poprzez wieki bolesnych doświadczeń. Będąc trwałym źródłem żywotności wiary, liturgia wymaga obecnie nowego podejścia pastoralnego zgodnie z linią wytyczoną przez Sobór Watykański II i z zachowaniem wierności specyficznym tradycjom duchowym. To nowe podejście jest bardzo istotne, aby mogło się rozwijać duszpasterstwo liturgiczne i sakramentalne i aby wszyscy ludzie mogli brać bardziej czynny udział w życiu liturgicznym; aby celebracje stawały się coraz bardziej prawdziwe i przejrzyste **21**.

Zalecam duszpasterzom troskę o to, aby przedsięwzięte reformy zapewniły piękno i godność

celebracji, które są wspólnym dziedzictwem Kościołów Wschodnich. Nieodzowną jest rzeczą, aby te reformy nie zniekształciły teologicznej wymowy świętych misterii. Zachowanie norm Kościoła katolickiego i poszanowanie własnych tradycji Kościołów lokalnych winno prowadzić do tego, aby różne Kościoły partykularne miały świadomość, że pozostają w harmonii z całym Kościołem **22**. Aby można było skutecznie przeprowadzić te reformy, trzeba będzie przestrzegać zasad podanych w "Instrukcji odnośnie do wprowadzenia reguł liturgicznych Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich", opublikowanej przez Kongregację dla Kościołów Wschodnich **23**.

W trosce o urzeczywistnienie tego dzieła odnowy Ojcowie Synodu kładli nacisk na zachowanie takich niezbędnych warunków: praca komisji liturgicznych na poziomie Synodu biskupów Kościołów patriarchalnych, eparchii lub parafii; początkowa i stała formacja księży, diakonów i odpowiedzialnych ludzi świeckich, poznanie tradycji i zasad duszpasterstwa liturgicznego. Niech wszyscy, wystrzegając się wszelkiej pogoni za wyższością, mają na sercu ukazanie głębokiej prawdy i piękna celebrowanego misterium wiary **24**.

MODLITWA OSOBISTA I WSPÓLNOTOWA

43. Syntetyczne sprawozdanie z obrad Synodu, przedstawione pod koniec wystąpień w czasie sesji plenarnej, zawierało odważne stwierdzenie, że dokonujące się w Libanie zmiany w życiu osobistym i społecznym wymagają głębokiego wyzwolenia w łonie samego Kościoła katolickiego w tym kraju; wyzwolenia wewnętrznego, które pochodzi od Chrystusa, a które osiągamy poprzez życie duchowe. Zanim dojdzie do przekształcenia struktur, jest rzeczą pilną, aby w Kościele w Libanie dokonała się przemiana, jakiej sprawcą jest Chrystus; aby w każdym z wiernych nastąpiło dogłębne dzieło przeobcowienia, które jest rzeczywistością tak cenną dla teologii wschodniej **25**. "Mocą Ducha, przebywającego w człowieku, przeobcowienie rozpoczyna się już tu na ziemi; stworzenie podlega już przemianie i rozpoczyna się Królestwo Boże" **26**.

Ważną więc jest rzeczą, aby uczyniono wszystko w celu wtajemniczenia wiernych w modlitwę osobistą i wspólnotową, aby mogli pogłębiać swe życie wewnętrzne pośród codzienności, a także w miejscach ciszy i odosobnienia oraz w klasztorach. W związku z tym radością napawa fakt, że powstają liczne grupy modlitewne; winny się one stawać prawdziwymi wspólnotami kościelnymi, które świadczą o duchowej mocy czerpanej z modlitwy.

Exhortation Apostolique post-synodale "Une espérance nouvelle pour le Liban" de sa Sainteté Jean-Paul II aux patriarches, aux évêques, au clergé, aux religieux, aux religieuses et ... tous les fidèles du Liban, Libreria Editrice Vaticana, Cité du Vatican 1997. S. 60-70

Przekład z języka francuskiego: ks. Stanisław Czerwik

Wybija wielka godzina. Nasza odpowiedź winna dorastać do wielkości chwili szczególnego Bożego kairosu. Nie wystarczy tolerancja! Nie wystarczy wzajemna akceptacja. Jezus Chrystus oczekuje od nas czytelnego znaku jedności, oczekuje wspólnego świadectwa (Jan Paweł II, spotkanie ekumeniczne, Wrocław, 31 maja 1997).

PRZYPIS

1. Konstytucja Soboru Watykańskiego II o Kościele, Lumen gentium, 5;
2. Św. Atanazy Aleksandryjski, O Wcieleniu i przeciw Ariuszowi, 8: PG 26, 995-996;
3. Konstytucja Soboru Watykańskiego II "O Objawieniu Bożym", Dei Verbum, 21;
4. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Lineamenta, 22;
5. Św. Hieronim, Komentarz do Księgi Izajasza, Prol.: PL 24,17; por. Sobór Watykański II, Konstytucja "O Objawieniu Bożym" Dei Verbum, 25;
6. Św. Bazyli z Cezarei, Reguły krótkie, 95: PG 31,1059;
7. Orygenes, Homilia na temat Księgi Jozuego, 20,2: SC 71, Paryż (1960), s. 417;

8. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Lineamenta, 24-26;
9. Św. Ambroży z Mediolanu, Komentarz do Ps 108,15, 28: PL 15, 1420;
10. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Sprawozdanie z dyskusji, I,1;
11. Jan Paweł II, List apostolski Orientale lumen, 8: AAS 87 (1995), s. 752; por. Sobór Watykański II, Konstytucja o Objawieniu Bożym, Dei Verbum, 8;
12. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Lineamenta, 28; Instrumentum laboris, 27;
13. Jan Paweł II, List apostolski z okazji 1200 rocznicy drugiego Soboru Nicejskiego, Duodecimum saeculum (4 XII 1987), 5: AAS 80 (1988), s. 245;
14. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Sprawozdanie po dyskusji, 1;
15. Por. Propozycja 4;
16. Por. Propozycja 4. Por. także list apostolski Orientale lumen: AAS 87 (1995) ss. 745-774;
17. Por. Św. Ignacy Antiocheński, List do Efezjan 13,1: SC 10, Paryż (1969), s. 69; Didache, 9,4: SC 248, Paryż (1978), s. 177; Św. Justyn, Apologia 65,6: PG 6, 427;
18. Św. Cyryl Jerozolimski, Katechezy mistagogiczne, 4,9: SC 126 bis, Paryż (1988), s. 145;
19. Por. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Instrumentum laboris, 26;
20. Jan Paweł II, List apostolski Orientale lumen, 10: AAS 87 (1995) ss. 755-756;
21. Por. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Sprawozdanie po dyskusji, I; Propozycja 5;
22. Por. Kodeks Kościołów Wschodnich, kan. 40, § 1; 667-669;
23. Por. zwłaszcza numery od 13 do 21, które przypominają bogactwo liturgicznego dziedzictwa Kościołów Wschodnich, znaczenie tradycji w tej dziedzinie, ducha, w jakim winny być przeprowadzone reformy oraz walor ekumeniczny dziedzictwa liturgii;
24. Por. Propozycja 5;
25. Por. Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dotyczące Libanu, Sprawozdanie po dyskusji, Wstęp;
26. Jan Paweł II, List apostolski Orientale lumen, 6: AAS 87 (1995), s. 750.